

FI lausuntopyyntö VV

1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Muonion kunta	Aira Luhtaanmäki	Päivi Salminen paivi.salminen@muonio.fi	20.3.2017	Kunnanvaltuusto

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

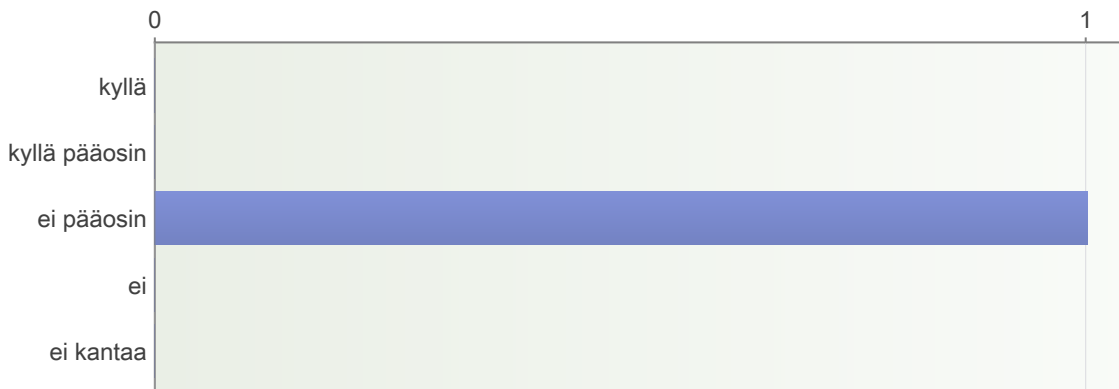
4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistus tulee maan eri osissa toteutumaan eri tavoin vaihtoehtoisten palveluiden puuttumisen vuoksi. Palveluiden saatavuus on riippuvainen niiden tosiasiallisesta tarjonnasta. Lakiesityksen mukainen valinnanvapauden toteutus lisää hyvinvointi- ja terveyseroja koska luonnosteltu palvelujärjestelmä on niin monimutkainen että se edellyttää käyttäjältään hyvää toimintakykyä ja laajaa palvelujärjestelmän tuntemusta.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

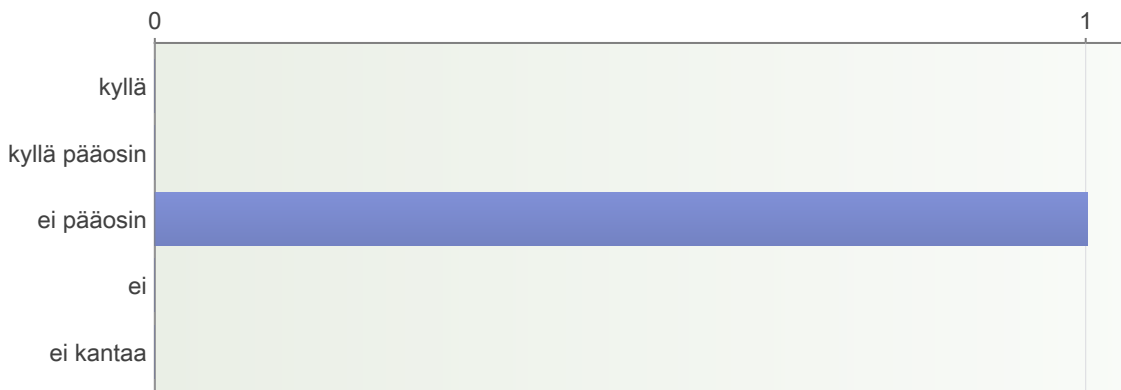
6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistus edistää terveen ja toimintakykyisen väestön mahdollisuuksia valita palvelut ja vaikuttaa niihin kaupunkimaisissa kunnissa, joissa on palvelutarjontaa ja vaihtoehtoja. Muistisairaat, huonokuntoiset vanhukset, mielenterveyskuntoutujat ja muut paljon palveluita tarvitsevat jäävät uudistuksessa heikkoon asemaan. Em. syystä johtuen on suuri riski että terveyserot tulevat entisestään kasvamaan. Harvaan asutulla seudulla etäisyys palveluihin vaikuttaa olennaisesti valinnanmahdollisuuksiin vaikka henkilökohtaista ja kasvokkain tapahtuvaa palvelua korvattaneenkin digitaalisilla ja liikkuvilla palveluilla.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

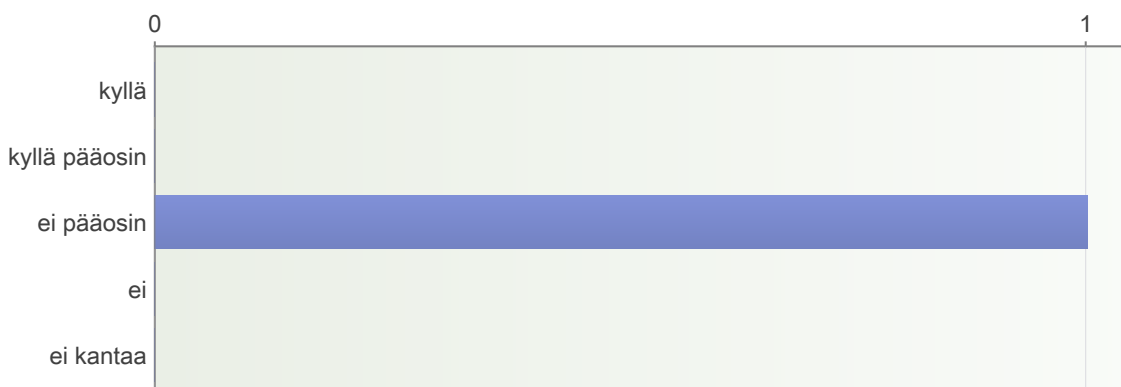
Vastaajien määrä: 1

- Tietoon perustuva valinnan vapaus edellyttää että on käytettävissä palveluiden sisältöön ja laatuun liittyvää tietoa ja asiakas voi luotettavalla tavalla vertailla palveluita. Tällaisia menettelytapoja tai kriteereitä ei ole kehitetty joten valinnan –silloin kun valinnanmahdollisuus on olemassa – joutuu tekemään mainonnan ja sattumanvaraisen tiedon perusteella.

Terveelle, toimintakykyiselle, kaupungissa asuvalle henkilölle uudistus antaa mahdollisuudet hakeutua tilanteen mukaisesti haluamiinsa palveluihin. Muiden väestöryhmien kohdalla kysymyksen tavoite ei toteudu.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

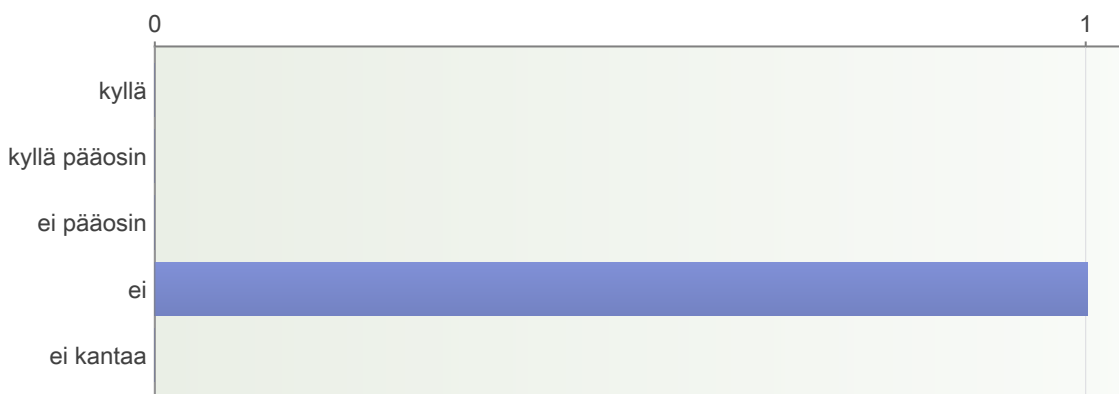
10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-uudistuksen alkuperäinen sosiaali- ja terveystalouden integraatio -tavoite on uudistuksen edetessä joutunut väistymään taka-alalle kun on korostettu valinnanvapauden toteutumista. Mitä laaja-alaisemmat palvelutarpeet asiakkaalla on, sen enemmän sattumanvaraiseksi palveluiden yhteensovittaminen jää. Pienen väestöpohjan ja vähäisen palvelutarjonnan maakunnissa palveluiden yhteensovittaminen on todennäköisempää koska palveluverkko on yksinkertaisempi ja todennäköisemmin tulee nojautumaan julkiseen palvelutuotantoon. Mitä enemmän vaihtuvia palvelutuottajia on, sen todennäköisemmin asiakas tarpeineen putoaa järjestelmien ja palvelutuottajien väliin.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kun tuleviin, yhteenlaskettuihin kustannuksiin sisällytetään yritysten liikevoitot, on mahdotonta pystyä kustannusten kasvun hillintään ilman että asiakasmaksuja nostetaan merkittävästi tai palveluiden laatua ja/tai saatavuutta rajoitetaan nykyisestä.

Perustason palveluiden tuottajien moninaisuus tulee lisäämään erikoissairaanhoidon kustannuksia koska valinnanvapauden piirissä olevien muiden kuin julkisten palvelutuottajien on taloudellisesti kannattavaa siirtää asiakkaat matalalla kynnyksellä erikoissairaanhoidon, ks. ns. yhteislaitumen ongelma.

Pelkästään tietojärjestelmien harmonisointi tulee nykytiedon perusteella maksamaan lähes säästötavoitteen suuruisen summan.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suorat demokraattiset oikeudet toteutuvat käyttäjän valintoina niissä tapauksissa, joissa käyttäjällä on toimintakyvyn ja -ympäristön perusteella mahdollisuus valita. Ellei tosiasiallisia valinnanmahdollisuuksia ole -toimintakyvystä tai -ympäristöstä johtuvat puutteet - käyttäjän demokraattiset oikeudet ovat näennäisiä.

Välillisen demokratian eli maakuntavaaleilla valittujen toimielinten merkitys näyttäisi jäävän hyvin yleiselle tasolle.

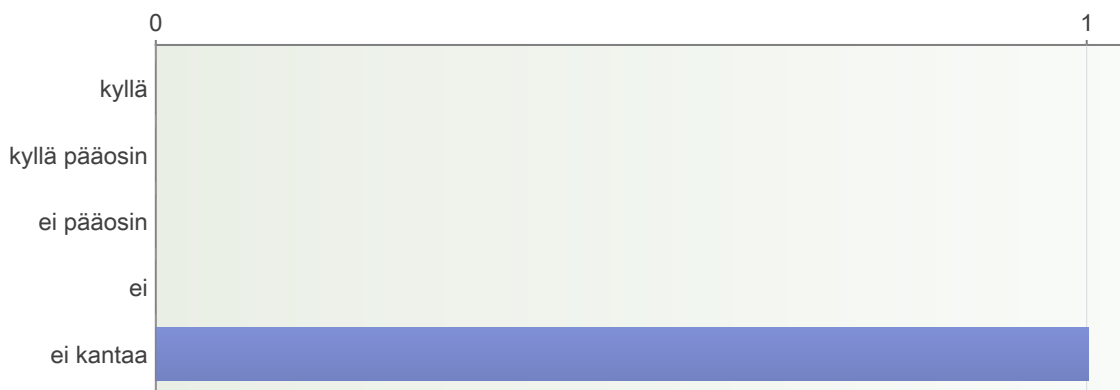
Kansanvaltaisuuden vahvistaminen on varsin vaikeata koska tuottajien suuri määrä ja monenlaisuus (maakunnan liikelaitos ja yhtiöt, erilaiset ja eri kokoiset yritykset, järjestöt, säätiöt jne), alihankinta, maksu- ja palvelusetelit tekevät palvelujärjestelmästä vaikeasti hallittavan ja seurattavan.

Lain yleisperusteluissa, sivulla 64 todettu tulee vakavasti ottaa huomioon:

”Maakunnan oikeudelliset ja tosiasialliset mahdollisuudet toteuttaa järjestämisvastuuta monituottajamallissa ja esimerkiksi varmistaa, että kaikki julkisesti rahoitettuja sosiaali- ja terveystalvveluja tuottavat palveluntuottajat toteuttavat maakunnan asettamia velvoitteita, ovat rajalliset. Maakunnan järjestämisvastuun toteuttamisen kannalta on keskeistä, että sillä olisi riittävät välineet ohjata yhtiömuotoisia ja myös verkostomuodossa toimivia palveluntuottajia velvoittavasti. Siitä, täyttävätkö lakiin sisältyvät sopimus- ja muun ohjauksen välineet tämän vaatimuksen, ei ole varmuutta.”

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

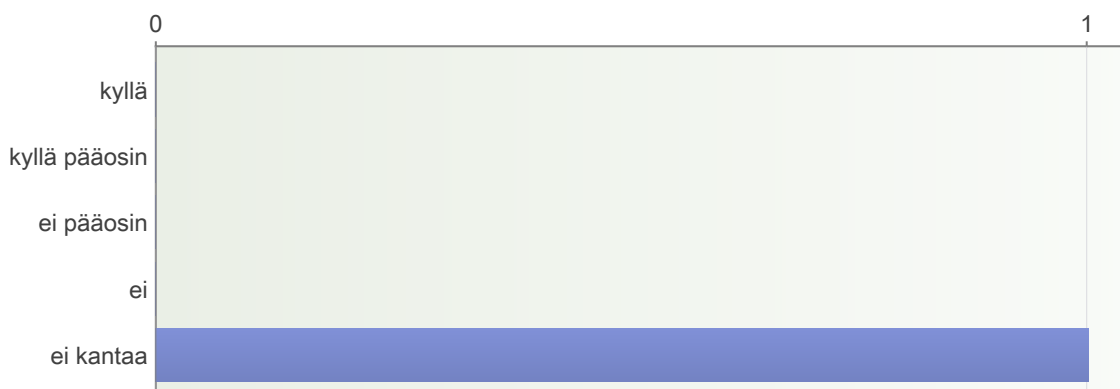
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelutapoja on uudistettava ja uusia innovaatioita on kehitettävä riippumatta sote-uudistuksen toteutumisesta.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määrittellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

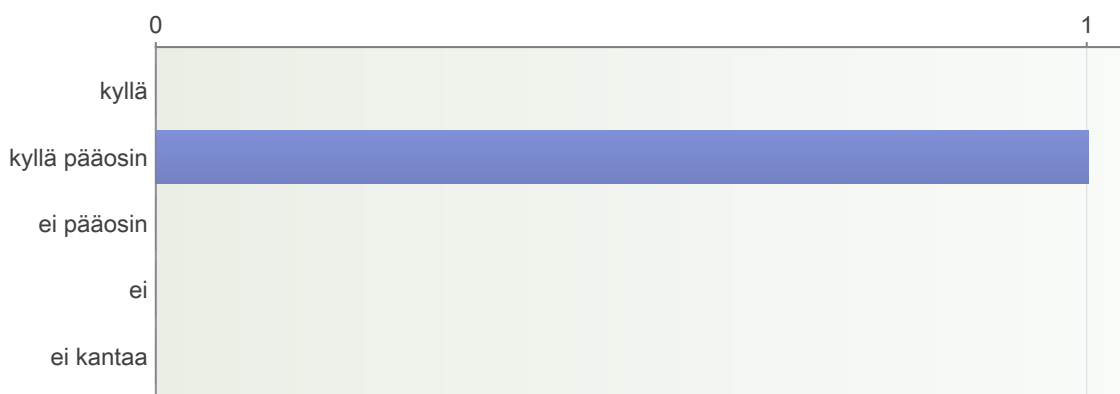
19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kysymystä on vaikea arvioida koska lakitekstissä esiintyvien käsitteiden määrittely on jätetty myöhempään lain jatkovalmisteluun. Tekstissä esitetyt käsitteet (esim. palvelukokonaisuus tai yleiset oireet) ovat monitulkinnallisia. Käytettyihin käsitteisiin ei ole liitetty kriteereitä, joten ilmaisu jää abstraktiksi ja tulkinnanvaraiseksi. Palveluiden käyttäjän kannalta olennaista on tosiasiallinen palveluverkko.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

21. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

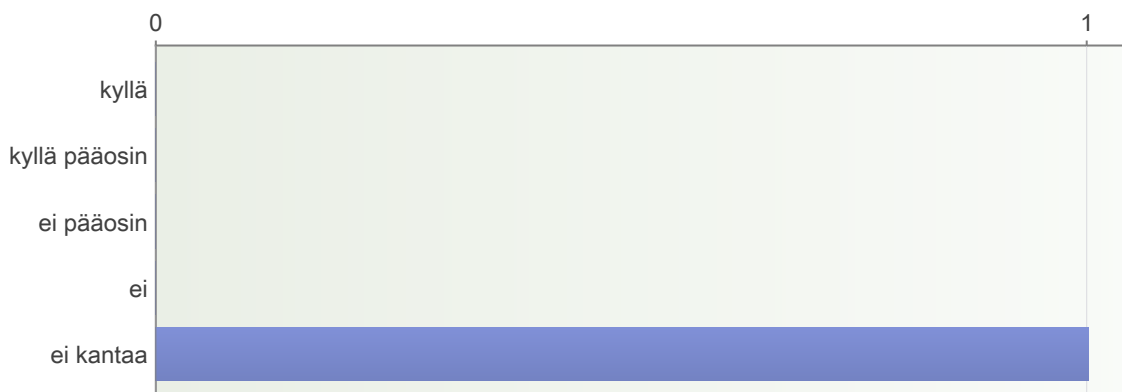

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

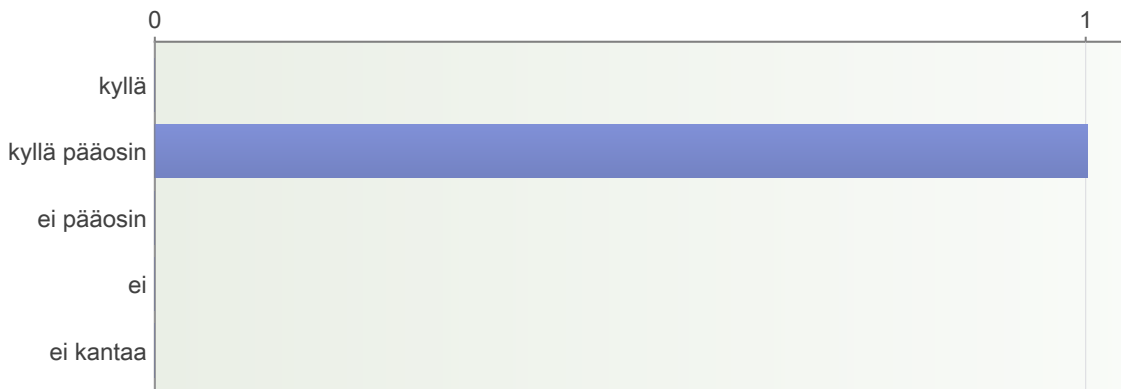
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelijärjestelmän vaikutukset asiakkaan palveluvalikoimaan riippuu asuinpaikasta. Edellytetäänkö lähimmän palvelun käyttämistä niissä tilanteissa, joissa asiakkaalla on oikeus matkakustannusten korvaukseen?

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

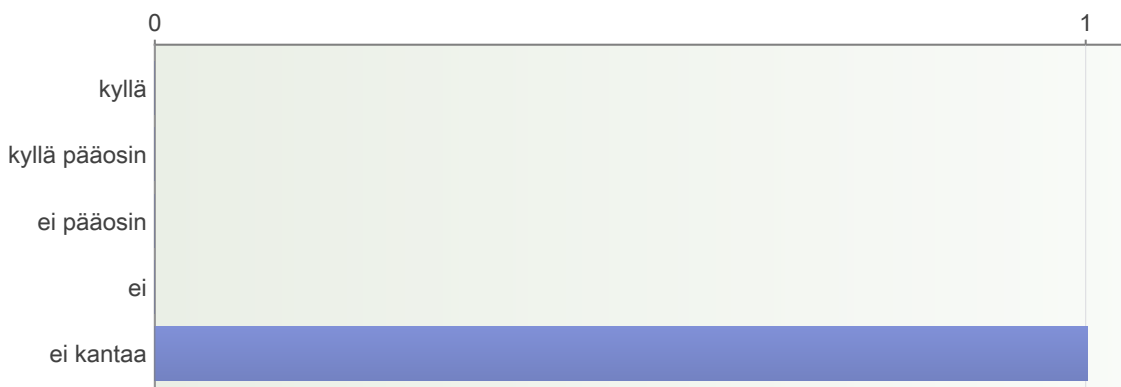

27. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

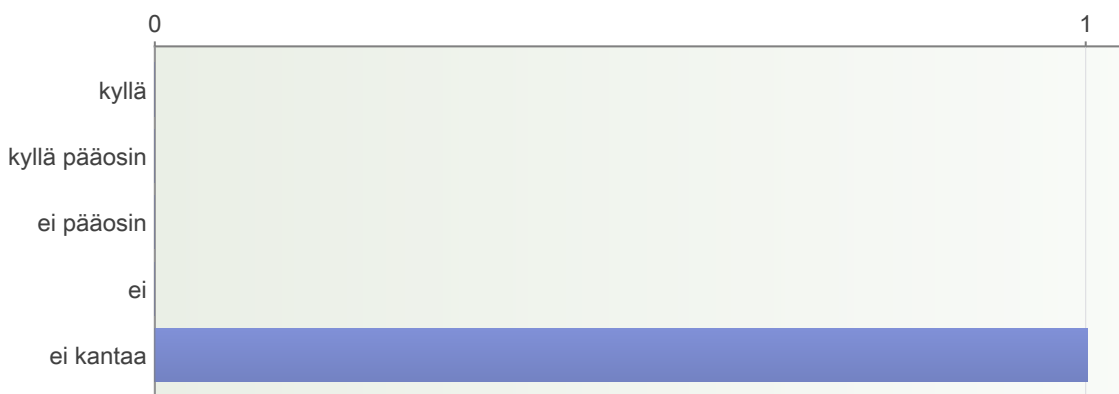
29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiteksti on ympärilyöreätä ja jättää asioita myöhemmän säätämisen varaan.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Mahdotonta arvioida ennakkoon asiakassetelijärjestelmän toimivuutta koska se edellyttää niin suurta muutosta sekä asiakkaan että palvelujärjestelmän toiminnassa. Todennäköisesti asiakkaat jäävät maakunnan palvelulaitoksen asiakkaiksi osin järjestelmään liittyvän osaamattomuuden vuoksi. Asiakassetelin käyttö edellyttää että kaikissa palveluissa tarjoavissa yksiköissä palveluiden hinnanmuodostus on selvästi ja sitovasti kerrottu ja asiakas voi ymmärtää palvelutuotteiden sisällön. Lyhyt valmistelu-aika huomioon ottaen em. tietoa ei vuonna 2019 ole käytettävissä joten tietoon perustuva ohjaus ja päätöksenteko ei toteudu.

Asiakassetelin käyttöönottoa pitäisi vaiheistaa.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

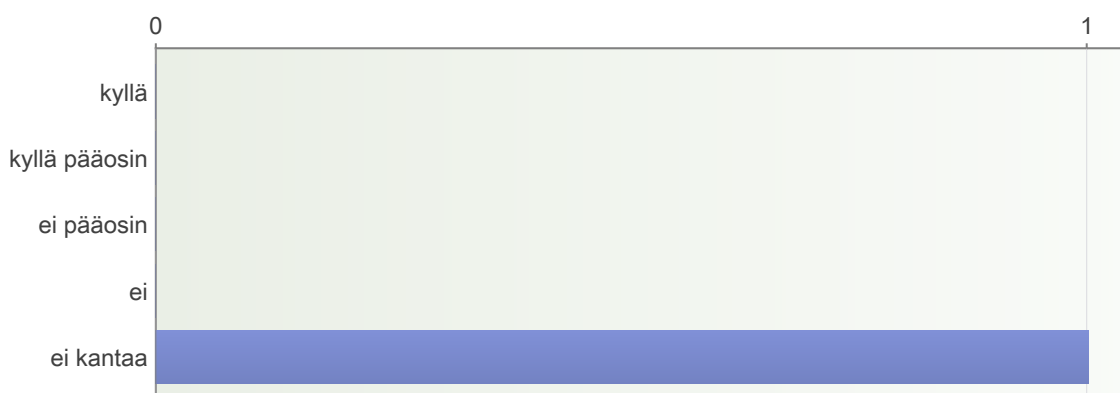
33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toteutuminen asiakassetelin avulla on melkoinen haaste koska juuri asiakasseteliä tarvitessaan ihminen on vähiten toimintakykyinen. Henkilökohtaiset ohjaajat ja koordinaattorit helpottavat asiakkaan valintaa mutta lisäävät järjestelmän kustannuksia.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakitekstin ja perustelujen pohjalta on mahdotonta muodostaa käsitystä miten järjestelmä tulisi käytännössä toimimaan. Palveluiden tuotehintojen määrittely ei kunnissa nykyisinkään ole kehittynyttä ja järjestelmän muutostilanteessa tuotehintojen realistinen määrittely on haasteellista.

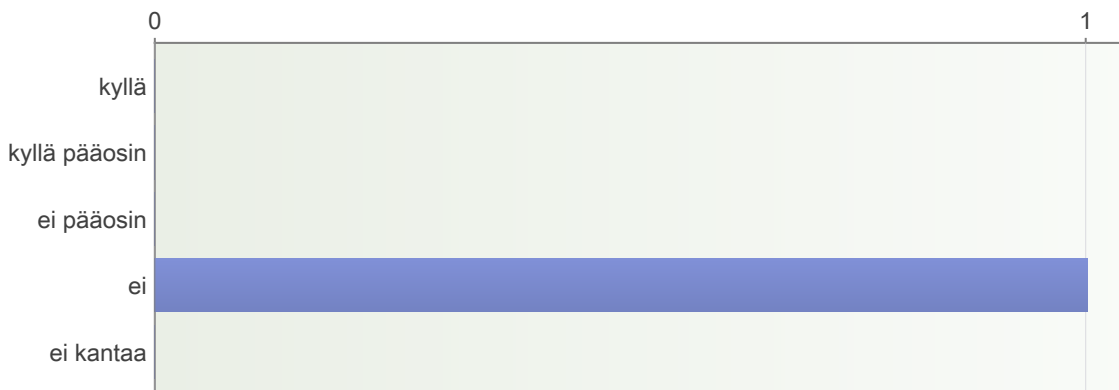
Henkilökohtainen budjetointi siirtää vastuuta palvelusuunnittelusta paljon palveluita tarvitseville (kehitysvammaiset, vammaiset ja vanhukset). Paljon palveluita tarvitsevien palvelut koostuvat usein monista erilaisista palveluista, joiden hallinnointi ja talouden suunnittelu ovat vaativia tehtäviä ammatti-ihmisillekin. Osalla heistä on valmiuksia hallinnoida palvelubudjettiaan mutta voi myös ennakoida että monilta kyky puuttuu tai hallinnointikyvyn arvioinnista syntyy yksi tulppa palveluiden saannille.

Käytännössä on oletettavaa että henkilökohtaisen budjetoinnin asiakkaiden puolesta tosiasiallisesti päätösvaltaa heidän puolestaan tulee käyttämään jokin ulkopuolinen toimija, monissa tapauksissa palveluiden tuottaja.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

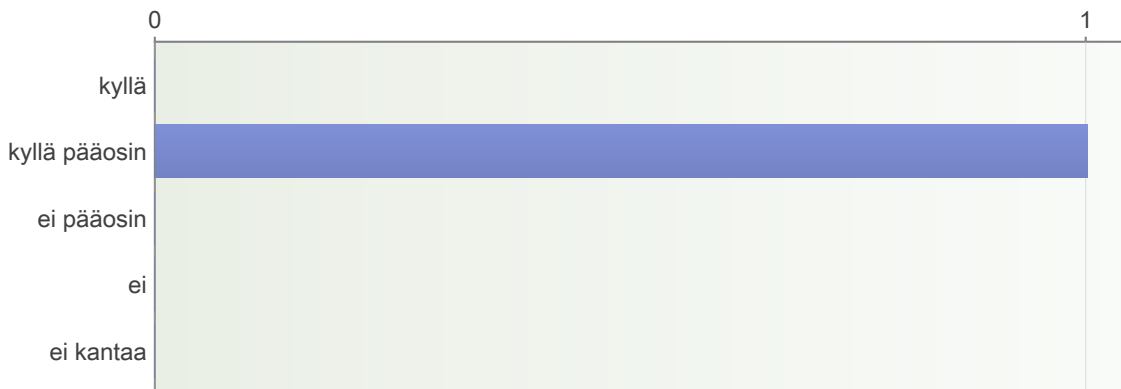
37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lainsäätäjän tulee kyetä luomaan sellainen palvelujärjestelmä, jossa ei tarvita erillistä lainsäädäntöä asiakkaan päätöksenteon tukemisesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon sisältölakeihin sisältyvät ohjaus ja neuvonta. Palvelujärjestelmän rakenteen tulee olla sellainen ettei päällekkäisiä päätöksenteon tukemista koskevaa lainsäädäntöä tarvita.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Saamelaisten oikeus omakielisiin palveluihin tulee laissa huomioida. Saamenkielisten palveluiden velvoite koskee koko Lapin maakuntaa, jolle ollaan määrittelemässä erityinen tehtävä saamelaisten palveluiden kehittämisessä. Maakunnan tehtävällä tulee olla lakiin perustuva, legitiimi peruste ja tehtävään tulee osoittaa asianmukaiset resurssit.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

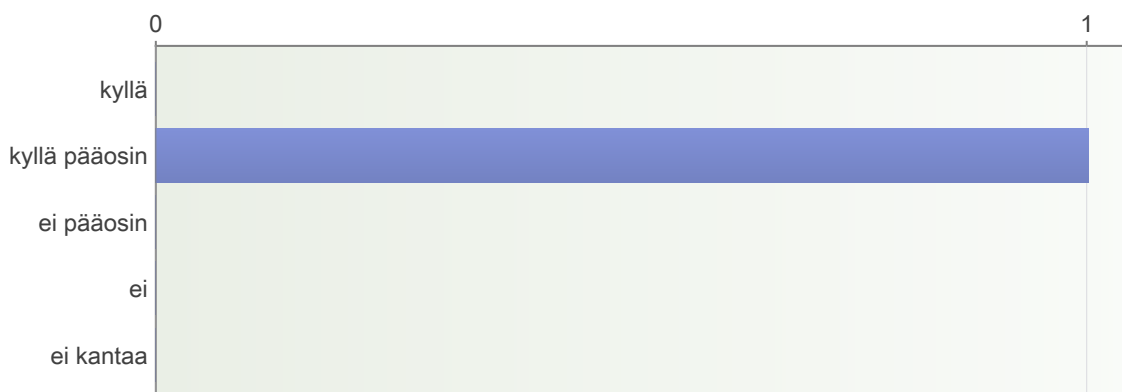
41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetty lakiteksti antaa käytännössä hyvin vapaat sopimusoikeudet sopimusten sisällön osalta. Voi toimia myönteisesti tai johtaa palveluiden eriytymiseen maakuntien kesken.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

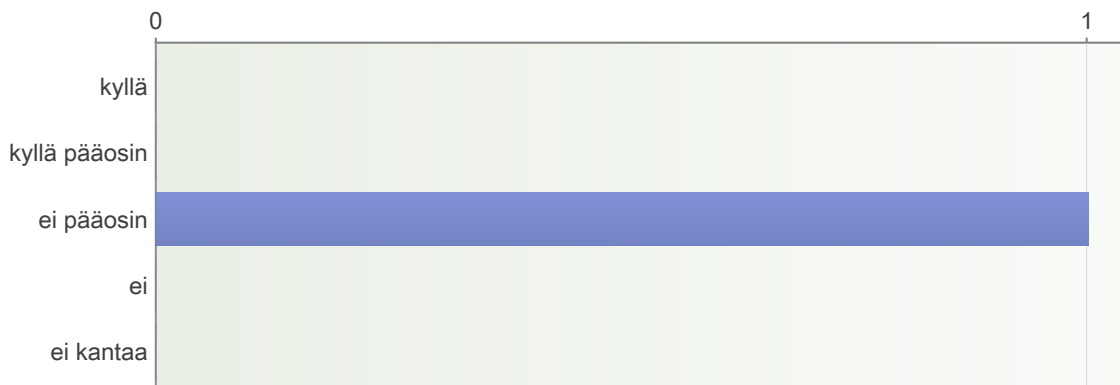
45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suoran valinnan palveluiden tuottajalle maksettavan kiinteän maksun osuus, vähintään 4/5, voi olla ristiriidassa valinnanvapautta ja taloudellista tehokkuutta koskevan tavoitteen kanssa.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

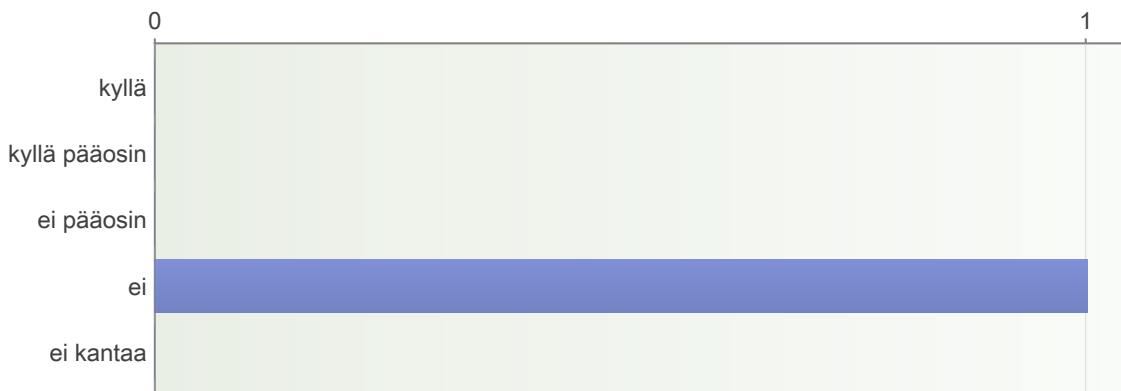
47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sekä maksu- että asiakassetelissä value for money –periaatteen toteutumisen arviointi jää asiakkaan aktiivisuuden ja arviointikyvykkyyden varaan.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

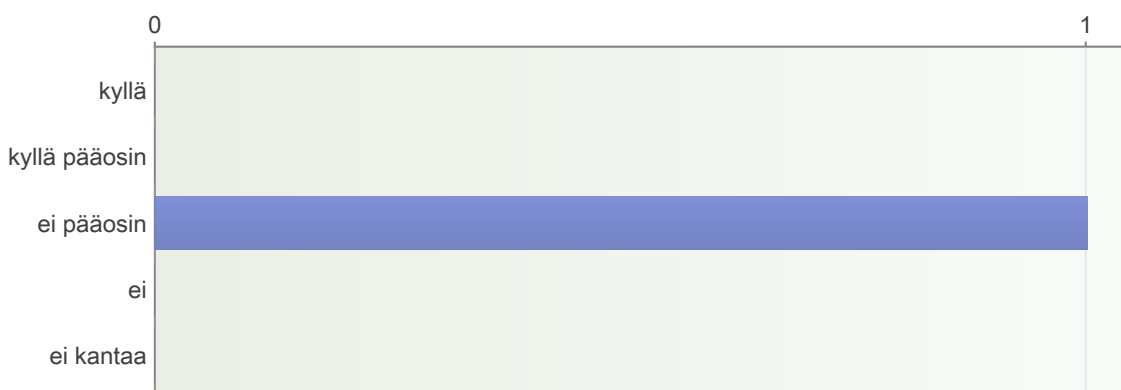
49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lainvalmistelun keskeneräisyyden vuoksi aikataulu on epärealistinen.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

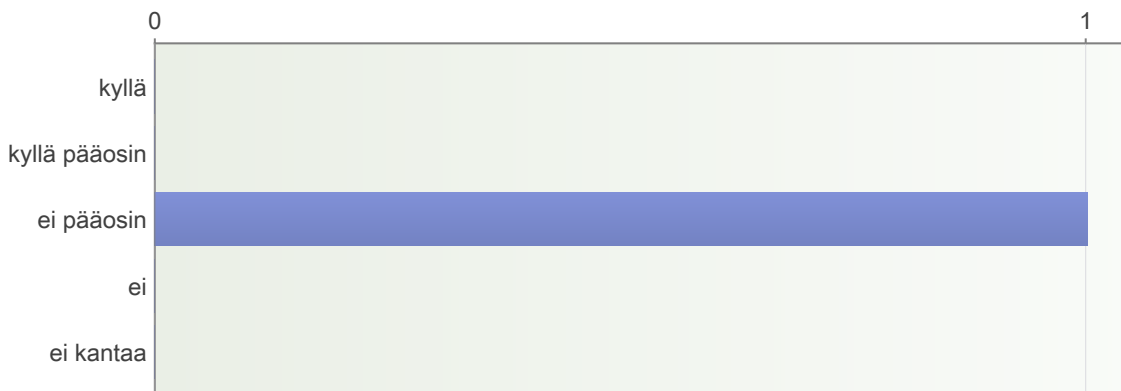
51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys on keskeneräinen, siitä on vaikea johtaa konkreettista toimintaa kuvaavia johtopäätöksiä, jotka eivät olisi mielikuvanvaraisia.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

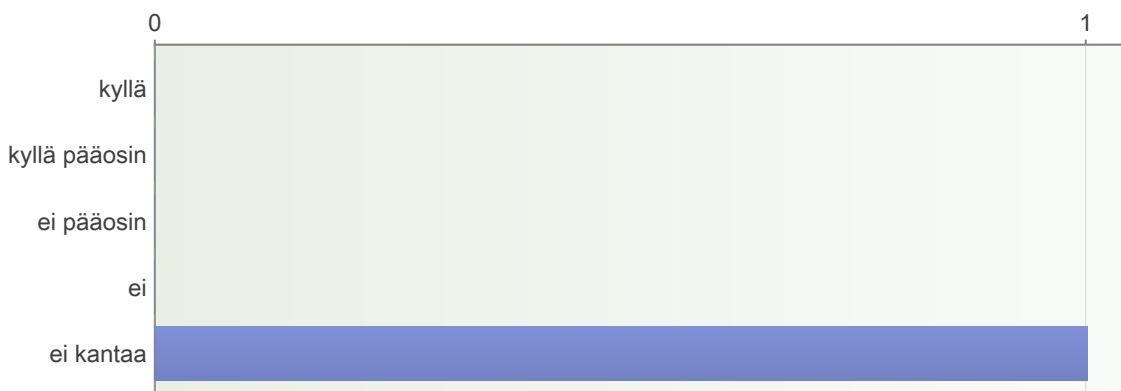
53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Markkinoiden syntyminen tulee vaihtelevaan eri maakunnissa ja maakuntien sisällä.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lähtökohtaisesti markkinat näyttävät keskittyvän ja keskittymiskehitys on vauhdittunut sote-valmistelun kuluessa. Maksusetelikäytäntö voi mahdollistaa myös pienten toimijoiden aseman.

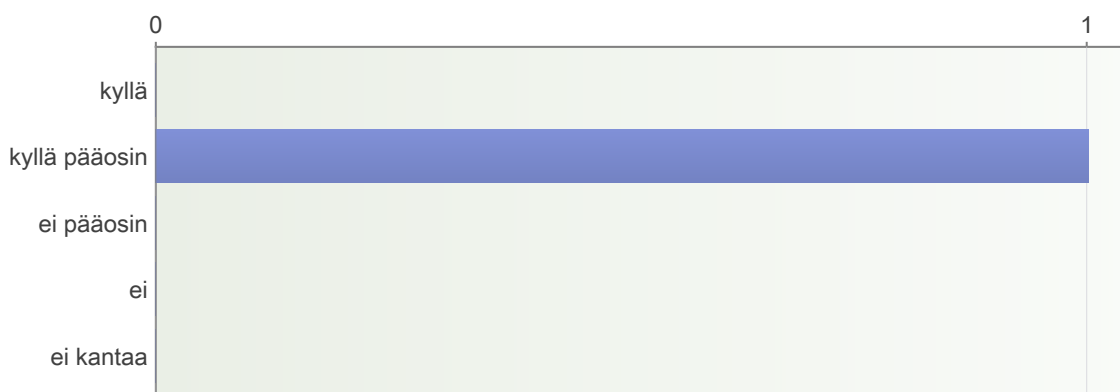
Kyvykkäät, terveet ja koulutetut ihmiset saavat parempaa hoitoa, monisairaat ja heikommilla resursseilla olevat huonompaa hoitoa. Suunnitellussa palvelujärjestelmässä toimiminen vaatii osaamista, toimintakykyä ja toimintaympäristön tuntemusta

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Ei vastauksia.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

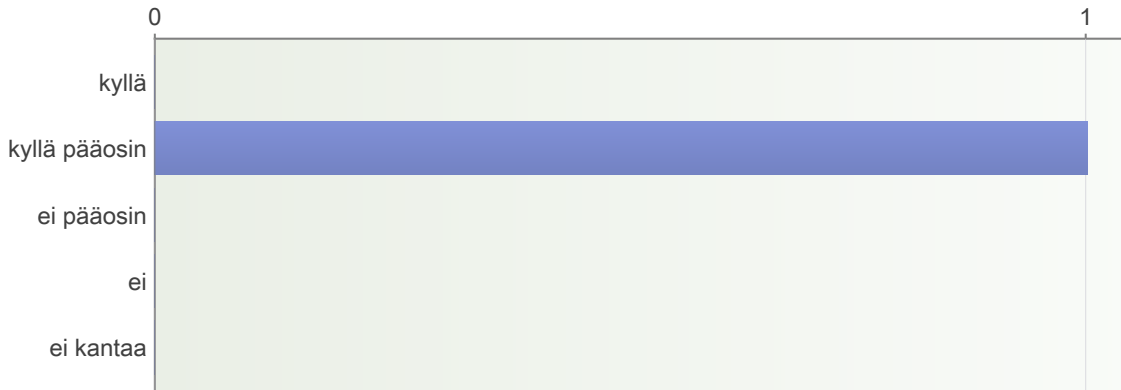
59. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tosin uudistus tulee nostamaan yhteiskunnan kustannuksia nykyisestä koska nyt yksityisellä sektorilla asioivat tulisivat julkisten palveluiden asiakkaiksi.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesityksen perusteluissa on esitetty perusteellista, monipuolista ja uudistuksen riskejä analysoivaa pohdintaa, joka kuitenkin itse lakitekstissä on jätetty huomioimatta.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaali- ja terveystalvet eriytyvät kunnan muusta palvelutuotannosta siirtyessään osaksi maakunnallista kokonaisuutta.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos on vielä erittäin keskeneräinen eikä sen soveltamien tapaa ja vaikutuksia voida vielä edes tietää tai ennakoida. Valinnanvapautta koskevaa muutosta ei tulisi ottaa käyttöön samaan aikaan kun sosiaali- ja terveyspalvelut siirretään maakunnan tehtäväksi koska jo tehtävien siirto sinällään on vaikeasti hallittava kokonaisuus. Suureen hallinnolliseen muutokseen yhdistetyn valinnanvapauslainsäädännön käyttöönoton voi ennakoida merkitsevän kustannusten karkaamista ja hallitsematonta palvelujärjestelmää. Em. riskiä kasvattaa lyhyt valmistelu-aika. Valinnanvapautta esitetään otettavaksi käyttöön myöhemmin ja vaiheittain.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapautta koskeva osuus sote-uudistuksesta tulee toteuttaa vaiheittain eikä samanaikaisesti kun sote-palvelut siirretään maakunnan tehtäväksi.